

STOSUNKI POLSKO-ŻYDOWSKIE

Sześć mitów o restytucji mienia

GIDEON TAYLOR

Polska powinna zachować się uczciwie – apeluje dyrektor operacyjny Światowej Organizacji Restytucji Mienia Żydowskiego.

MATERIAŁY PRASOWE

Wygłoszona 18 maja przez premiera Mateusza Morawieckiego deklaracja, w której sprzeciwił się on restytucji mienia i powiedział, że „byłoby to naruszenie wszystkich podstawowych zasad prawa międzynarodowego, a także pośmiertne zwycięstwo Hitlera”, była głęboko nieostrożna wobec ocalałych z Holocaustu. Ta wypowiedź wpisuje się w serię niefortunnych oświadczeń osób publicznych w Polsce. Podsygając one antysemityzmem na ulicach Warszawy, atakują Stany Zjednoczone i Izrael – wienyckich sojuszników Polski – i fałszują wielowiekową historię stosunków polsko-żydowskich.

Ostatnie deklaracje ożywiły szereg przekłamań na temat dochodzenia sprawiedliwości przez wiekowych ocalałości z Holocaustu i inne osoby. Na czym polegają te mity?

1. Występujący z roszczeniami chcą, by Polska wyplaciła im odszkodowania za mienie zabrane przez Niemców

Nie, nie chcą. Polska była ofiarą straszliwych zbrodni popełnianych przez nazistów. Niemcy skazali na zagładę polskich Żydów, ale także niezładowscy obywatele polscy wycierpieli wiele. Mówimy tu jednak o własności zabranej przez Polskę po wojnie.

Żydzi mieszkali w Polsce przez tysiąc lat. Mielili tu swoje domy i nieruchomości. Po katastrofie Holocaustu ich majątek został przejęty przez komunistyczny rząd. Tak jak wszelka inna własność zabrana nie-Żydom.

Dla przykładu rodzina Lej Ewron posiadała budynek w Żywcu. Lea ma dziś 85 lat. Ponad 60 członków jej rodziny, w tym ojciec i siostra, zginęli w Polsce podczas Holocaustu. Lea i jej matka ocalały, ale po wojnie ich majątek został skon-

fiskowany przez komunistyczny rząd polski. Lea nie prosi Niemców o zwrot budynku, ponieważ Niemcy nigdy go nie posiadali. Budynek znajduje się na terenie dzisiejszej Polski, tak samo jak w momencie, kiedy został przejęty. Wszystko czego się domaga od polskiego rządu, podobnie jak wielu obecnym i byłym obywateli polskich różnych wyznań, to zwrot tego, co jej zabrano, lub wypłata odszkodowania.

Możli (Oil Company), którzy znaczące inwestycje w Polsce zostały skonfiskowane. Traktat nie obejmował większości ocalałych z Holocaustu w Polsce, którzy stali się obywatelami amerykańskimi długo po tym, jak ich majątek został skonfiskowany. Dodatkowo porozumienie nie dotyczyło nieruchomości należących do polskich ocalałych z Holocaustu lub ich rodzin, którzy żyją dziś w Izraelu lub innych krajach.

2. Sprawa została rozwiązana poprzez porozumienie ze Stanami Zjednoczonymi z 1960 roku

Polscy politycy błędnie wskazują na pochodzący z czasów komunistycznych traktat pomiędzy PRL a USA jako na rozwiązanie sprawy. Tymczasem ten traktat dotyczy tylko osób, które były obywatelami Stanów Zjednoczonych w czasie, gdy zabrano im nieruchomości w Polsce. Stosunkowo niewielka suma 40 mln dol. miała po części zaspokoić roszczenia amerykańskich firm (takich jak Soco-

3. Chodzi tylko o roszczenia żydowskie

To także nieprawda. To sprawa polska. Dotyczy zarówno żydowskich, jak i niemydowskich obywateli i byłych obywateli Polski. Chodzi o to, by Polska zadośćuczyniła swoim własnym obywatelom i byłym obywatelom, bez względu na ich wyznanie.

4. Powodzą mogli dochodzić swoich roszczeń w sądzie Tam gdzie komunistyczne konfiskaty zostały przepr-

wadzone w prawidłowy z technicznego punktu widzenia sposób, a w większości przypadków tak było, powołał generał nie mają czego szukać w sądzie. A nawet ci, którzy mogą pójść do sądu, muszą liczyć się z długim i trudnym procesem. Sytuacja jest nieco inna w Warszawie, ale tam również wiele osób występujących z roszczeniami napotyka trudności.

Potrzeba całościowego rozwiązania prawnego została już dostarczona przez obecny polski rząd, który w październiku 2017 roku przyjął projekt ustawy zapewniającej odszkodowania ludziom pozbawionym swojego majątku przez komunistyczne władze. Polski minister sprawiedliwości Patryk Jaki mówił wówczas, że jest mu „wstydz”, że Polska nie przyjęła takiej ustawy przez 28 lat, które miały od upadku komunizmu. „To powinno zostać zrobione już dawno temu” – powiedział.

5. Rozwiązanie tej kwestii doprowadzi do bankructwa Polski

Ten argument podnosił początkowo wszystkie kraje dawnej Europy Wschodniej, które stanęły wobec tego problemu po upadku komunizmu. Znalazły rozwiązanie. Niektóre zapewniały przywrócenie ziemi lub oferowały nieruchomości zastępcze albo wypłacały odszkodowania w obligacjach. Niektóre rozkładały wypłatę odszkodowań na lata. W istocie projekt ustawy zaproponowanej przez rząd w 2017 roku zakładał, że wypłata odszkodowań „będzie uwzględniała stan finansów publicznych”.

6. Ustawa przyjęta w Stanach Zjednoczonych to ingerencja w wewnętrzne sprawy Polski

Ostatnie protesty koncentrują się na ustawie o nieruchomościach zadośćuczynieniu ofiarom Holocaustu, którym nie wynagrodzono ich strat (JUST), przyjętej jednocześnie przez Kongres USA i podpisa-

nej przez prezydenta Donalda Trumpa. W 2007 roku 47 krajów, w tym Polska, poparło deklarację terezhńską w sprawie mienia okresu Holocaustu i związanych z tym zagadnień, która podkreśla wagę przywrócenia lub wypłacenia rekompensat za mienie skonfiskowane w okresie Holocaustu lub po nim. Zwraca ona również uwagę na „znaczenie przywrócenia wspólnotowego i religijnego majątku nieruchomościom dla ożywienia i wzmocnienia żydowskiego życia, zapewnienia mu przyszłości, zadbania o potrzeby materialne ocalałych z Holocaustu (Shoah) i dbania o zachowanie żydowskiej spuścizny kulturowej”. Ustawa JUST nakłada na Departament Stanu obowiązek sprawiania i informowania Kongresu, w jakim stopniu te kraje wywiązują się ze swoich zobowiązań, adaptując odpowiednie rozwiązania do prawa krajowego i pomagając ocalałym z Holocaustu identyfikować i odzyskiwać swoje mienie.

***

Polska poparła deklarację terezhńską. Prosimy, by wyważała się z tych zobowiązań. Niestety, jest jedynym krajem Unii Europejskiej, który nie przyjął ustawy o restytucji mienia. Demokratyczna Polska została zbudowana na fundamencie poszanowania rządów prawa, w tym prawa własności. Powinna zachować się uczciwie w stosunku do Żydów i nie-Żydów, których majątek został skonfiskowany przez komunistyczny rząd.

Być może, trzeba rozliczyć się z przeszłością. Mam nadzieję, że Polska spojrzy na ten moment jako na szansę, by naprawić historyczne krzywdy i budować uczciwszą przyszłość dla tych, którzy wycierpieli tak wiele.

/©
tłum. TK